

Vanaf groep 1 de win-winsituatie herkennen

bijzonder onderwijs | Protestants-christelijke scholen zijn populair bij niet-gelovige ouders. Veelal willen die scholen zich profileren met een bijzondere pedagogische aanpak. Op De Fontein in Houten doen ze dat met de methode van managementgoeroe Stephen Covey.

Laura van Baars • Uit de krant van vandaag

©Werry Crone, Vleuten

Kleuters met een 'mission statement'; derdegroepers die met de juf onderhandelen over hun 'contract'? Ouders vragen op kennismakingsochtenden weleens aan schooldirecteur Corrie van der Sar: "Is dat nu echt nodig, die zakelijke, Engelse termen voor die kleine kinderen?"

Maar op de protestants-christelijke basisschool De Fontein in Houten zien ze er geen kwaad in. "Het zijn maar woorden", zegt Van der Sar. "Ze helpen ons juist heel erg om kinderen zichzelf te leren kennen." Sinds de zomervakantie is De Fontein zelfs een 'The Leader in Me'-school, die de pedagogisch-didactische aanpak volgt van de Amerikaanse managementgoeroe Stephen Covey.

Hoe verhoudt protestants-christelijk onderwijs zich tot een managementtheorie voor 'effectief leiderschap'? Covey was een mormoon die zich sterk door zijn geloof liet inspireren. Zijn boek 'De zeven eigenschappen van effectief leiderschap' (1989) is met meer dan 25 miljoen verkochte exemplaren het bestverkochte managementboek aller tijden. Ontwikkel je zeven karaktereigenschappen (zie kader) dan ben je toegerust op een succesvol en gelukkig leven. Doel is om een onafhankelijk mens te worden, dat zich er ook van bewust is hoe mensen wederzijds afhankelijk zijn. Samenwerking helpt volgens Covey om je doelen te realiseren. Bedrijven als Unilever, AT&T en IBM werken allemaal met de lessen van de in 2012 bij een fietsongeluk omgekomen goeroe. In Nederland zijn zo'n vijftig scholen die 'The Leader in Me' omarmen. De Fontein is een van hen.

Zelfvertrouwen

"We hebben die keuze voor Stephen Covey niet gemaakt vanuit onze protestants-christelijke identiteit", zegt Van der Sar. "We doen het om pedagogische redenen. De laatste jaren stelden we op school aan het begin van het jaar doelen op, waarvan we aan het einde moesten concluderen dat we die niet goed hadden kunnen uitvoeren. 'The Leader in Me' was voor ons een ontdekking om handen en voeten te geven aan onze pedagogische visie. We willen kinderen helpen zich te ontwikkelen tot onafhankelijke denkers, die durven reflecteren. Met 'The Leader in Me' leren kinderen praten over wat ze makkelijk, leuk of moeilijk vinden in de lesstof. Vanaf de kleuters stellen ze een wekelijks contract op over wat ze moeten leren. 'Contract' is voor ons een beter woord dan 'taak': het is namelijk een wederkerige afspraak tussen juf en leerling. Zij bespreken

samen of het kind meer of minder instructie nodig heeft. Dat geeft kinderen zelfvertrouwen. Ze worden zo eigenaar van hun eigen lesprogramma."

De Fontein heeft niet alleen een bijzondere pedagogisch-didactische aanpak, het is tevens een goed voorbeeld van een moderne, open 'zingevingsschool'. Het is een term die in 2012 door onderzoekers van de Vrije Universiteit werd uitgevonden voor het type protestants- christelijke school waar vooral autochtone leerlingen op zitten zonder christelijke achtergrond. Het lerarenteam heeft overwegend een christelijk geloof. De schooldirecteur speelt regelmatig een rol in het kerkelijk leven in de buurt. De scholen stellen de persoonlijke ontplooiing van de leerlingen centraal. Zelfredzaamheid en verantwoordelijkheid zijn kernwaarden op deze scholen. Leerlingen worden geholpen eerder een 'spiritueel bewustzijn' te ontwikkelen, dan een puur christelijk bewustzijn.

De zingevingsschool onderscheidt zich van de 'traditiescholen' zoals de gereformeerde, waar het geloof een veel zwaardere rol speelt. Ook zijn er protestantse 'ontmoetingsscholen' met veel multiculturele leerlingen. De zingevingsscholen vormen van deze drie de grootste groep, ongeveer de helft van alle 1800 protestants-christelijke scholen in Nederland.

Volgens historicus Wim de Jong, die vorige maand het boek 'Heer en Meester' publiceerde over 100 jaar vrijheid van onderwijs in Nederland, is het onderwijs op deze bijzondere scholen voor 90 procent te vergelijken met openbare scholen, maar zijn er wel een paar verschillen. "De protestantse scholen leggen traditioneel meer nadruk op een vertrouwensband met de leraar, zijn kritisch op een eenzijdige prestatiecultuur en ze proberen in de lessen religieuze aspecten te verwerken."

Samaritaan

Zo ook op De Fontein, waar Coveys 'zeven eigenschappen van effectief leiderschap' worden toegepast in de godsdienstles. In groep 5/6 leest juf Carolijn in de kring uit de kinderbijbel voor over de barmhartige

Samaritaan. Het gaat over de twee geestelijken die een lamgeslagen man langs de weg gewoon voorbijlopen. De derde voorbijganger, een buitenlander, steekt de geplaagde man de hand toe. De Samaritaan brengt hem onder bij een herberg en betaalt de herbergier om de zieke vreemdeling te verzorgen.

De kinderen zitten in de kring rondom juf Carolijn. Twee van hen mogen opstaan om op de poster achterin de klas aan te wijzen welke lessen van Covey te trekken zijn uit het verhaal van de barmhartige Samaritaan. Op de poster staat een boom met de zeven gewoonten van effectief leiderschap vanaf de onderkant van de stam tot de kruin van de boom. De kinderen hebben voor de kerstvakantie de drie eerste eigenschappen al behandeld: wees proactief, begin met een einddoel voor ogen en doe belangrijke zaken eerst. Halverwege de boom staat de vierde gewoonte: herken win-winsituaties.

Juf Carolijn vraagt de kinderen naar de rol van de eerste twee voorbijgangers. Wat deden zij? "Zij deden niet de belangrijke zaken eerst", roept de klas meteen. Wat deed de Samaritaan? Samen formuleren Carolijn en de klas hoe de Samaritaan helemaal volgens Coveys lessen handelde: "Zonder dat iemand het zag of om waardering te vragen, deed hij proactief wat gedaan moest worden." Waarom was het goed dat de Samaritaan de herbergier geld gaf? "Het was een win-winsituatie: de herbergier kreeg geld om de zieke te verzorgen. De Samaritaan verwezenlijkte zijn doel door de herbergier geld te geven: de zieke werd namelijk behandeld."

Botst dat niet, de christelijke identiteit en de lessen in effectief leiderschap? "Helemaal niet", zegt Wim de Jong. In zijn onderzoek naar vrijheid van onderwijs is hij geen scholen tegengekomen die een pedagogische visie hebben afgewezen omdat die zou botsen met hun protestantisme. "Ik zag wel dat deze scholen gevoelig zijn voor economisch jargon. Zij willen zich profileren ten opzichte van andere scholen, soms noodgedwongen. Je ziet binnen schoolbesturen ook wel een zakelijke aanpak: om een bepaalde doelgroep te bedienen, stemmen ze hun pedagogische visie daarop af."

Ongemak

De Fontein is negentien jaar geleden gebouwd in vinexwijk De Mossen in Houten, waar veel hoogopgeleiden wonen. De kinderen van destijds zijn veelal de deur uit, terwijl ouders nog in de wijk wonen. De leerlingengroei is eruit. De Fontein trekt niet alleen de kinderen van gelovige buurtgenoten. Ongeveer een kwart van de leerlingen gaat regelmatig naar de kerk. De rest heeft die achtergrond niet. Het is bekend dat de sfeer en de traditie van persoonlijke en morele ontwikkeling op 'zingevingsscholen' veel niet-gelovige ouders aanspreekt.

Zesdegroeper Jolein kent het verhaal van de barmhartige Samaritaan bijvoorbeeld niet uit de kerk, wel uit de klas. De Bijbel heeft iedere dag een plek in de lessen. "We benaderen het geloof niet alleen vanuit 'The Leader in Me'", zegt Van der Sar. Een keer per jaar, meestal met Pasen, gaat de school gezamenlijk naar de kerk. De dominee komt van tevoren in de klas langs om het bezoek voor te bereiden. Om het jaar komt een dominee uit een andere kerk.

"Daar zit 'm vaak wat ongemak bij scholen", weet De Jong. "Welke dominee nodig je uit? Je wilt als school geen dwingend stempel van een kerk krijgen. De dominee mag zeker geen te grote rol spelen. De zingevingsscholen willen ook niet terug de verzuiling in. De protestantse identiteit hoeft niet te zwaar of te diep uitgewerkt te worden. De Bijbel moet regelmatig open kunnen, en verder moet er een prettige sfeer hangen in de klas. Dat vinden deze scholen het belangrijkste."

Onderwijsvernieuwingen als 'The Leader in Me', gecombineerd met de christelijke traditie, zouden voor een school weleens een unique selling point kunnen opleveren, zegt De Jong. "Het is een kwestie van branding. Daar zijn de protestants-christelijke schoolbesturen zich goed van bewust."

Ter geruststelling van ouders die twifelen over het zakelijke jargon: een 'mission statement' blijkt in de klas toch wat anders dan op kantoor. In groep 1/2 bij juf Joyce, de Sterrenklas, staan de kinderen in een koortje opgesteld om hun zelfgeschreven statement te declameren. Het is een gedicht over samen spelen, samen winnen, goed naar elkaar luisteren, elkaar begrijpen en leren. "We werken er nog aan", zegt Joyce. "Het hele

jaar proberen we met de kinderen verder te verfijnen en te benoemen wat we op school doen." Het schoollied, prominent afgedrukt op de wand in de hal, bevat woorden die je op een basisschool misschien niet direct zou verwachten: 'Wees proactief en kijk naar het doel/ Denk win-win dat geeft je een goed gevoel/ Denk win-win, dan win je allebei/ Eerst begrijp ik jou, dan begrijp jij mij.'

De Fontein is pas een half jaar bezig met Stephen Covey, maar de ambities reiken verder. Van der Sar: "Ons uiteindelijke doel is om het gedachtengoed zo goed voelbaar te laten worden in alle onderdelen van onze school, dat we van de Covey-organisatie een 'Lighthouse- school' mogen worden. Dat klinkt dan misschien nog weer wat mooier dan 'The Leader in Me'."

Dit is het tweede deel van een maandelijkse serie over bijzondere bijzondere scholen in het kader van 100 jaar onderwijsvrijheid in Nederland.

Volgende maand: de tweetalige Montessorischool Casa in Pijnacker, een zo huiselijk mogelijke school waar kinderen van 3 tot 12 jaar oud 50 weken per jaar de hele dag terechtkunnen.

Coveys zeven eigenschappen voor effectief leiderschap

1. Wees proactief. Voor kinderen: je maakt je eigen keuzes.
2. Begin met een einddoel voor ogen. Voor kinderen: maak een plan.
3. Belangrijke zaken eerst. Voor kinderen: eerst werken, dan spelen.
4. Denk win-win. Voor kinderen: zoek naar voordeel voor iedereen.
5. Eerst begrijpen, dan begrepen worden. Voor kinderen: luister voordat je praat.
6. Creëer synergie. Voor kinderen: samen is beter.
7. Houdt de zaag scherp. Voor kinderen: evenwicht tussen goed voor jezelf zorgen en soms even iets ongezonds uitproberen, voelt het best.

©Werry Crone, Vleuten

©Werry Crone, Vleuten